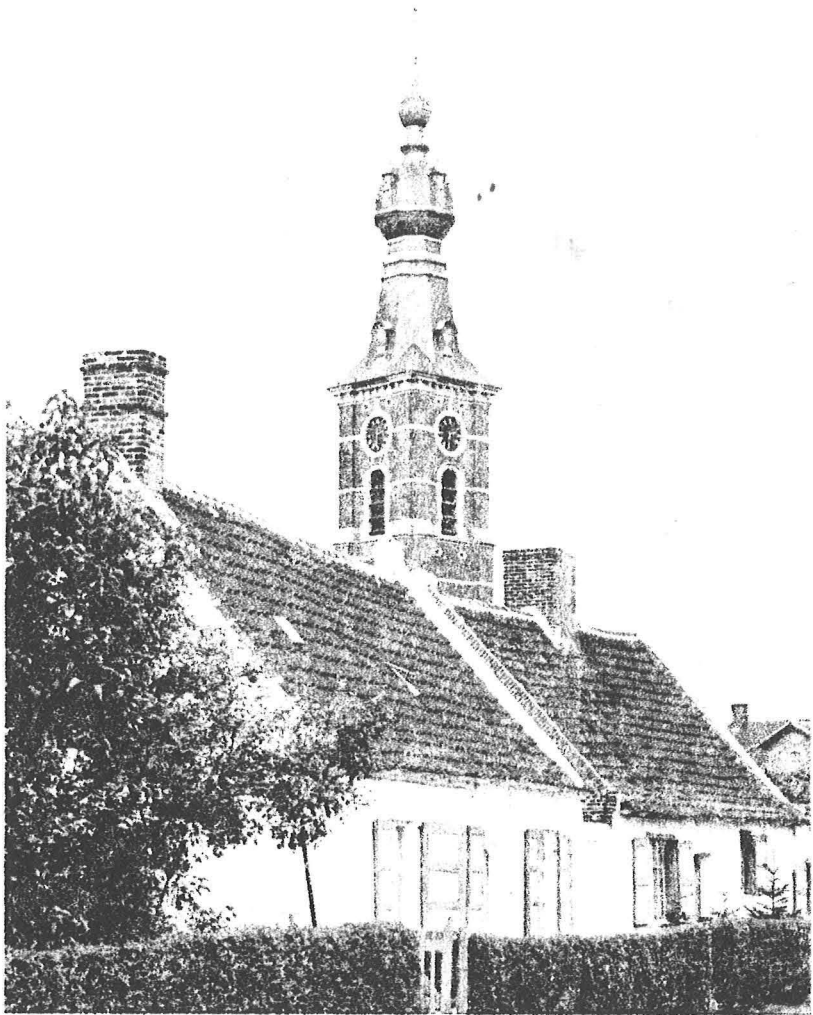

HET LAND VAN NEVELE

Hansbeke

I N H O U D

Blz.

C. TAVERNIER, De gemeentenamen van het Land van Nevele	2-8
L. SAVER, Een Meetjeslands dia- lekt-woordenboek.	9-19
J. TAELEMAN, Het Land van Nevele in de Vlaamse Tijd- schriften - II.	20-25
KRONIEK	26-36

Verslagen
Pro en Contra
Aankondigingen
Vragenbus
Aanvullende ledenlijst

+

+

+

Het dagelijks bestuur wenst
alle leden van "Het Land van Nevele"
een aangename Kerst- en Nieuwjaarstijd
en een voorspoedig 1971.

Wie lid wenst te worden (of
te blijven), gelieve zijn bijdrage
voor 1971 (100 fr. - gewoon lid, 250
fr. - steunend lid, 500 fr. - erelid)
te storten op P.R. 62.79.81 van "Het
Land van Nevele", p.a. Vosselarestraat
16, 9840 Landegem.

+

+

+

DE GEMEENTENAMEN VAN HET
LAND VAN NEVELE

Onze gemeentenamen verstaan wij doorgaans niet, al hebben zij alle een deugdelijke Vlaamse klank. Daarvoor zijn zij te oud, de laatste kolonisatie van onze streek dateert van de 5de eeuw, door een federatie van Germaanse trekkers die gewapender hand nieuwe gebieden veroverden, allicht uit nood. Zij kwamen van over de Rijn en noemden zichzelf de Franken, of werden zo genoemd. Zij zitten er nu sedert 15 eeuwen, maar vóór hen waren er al andere bewoners. Wat met die oude bewoners is gebeurd bij de inval der Franken weet niemand, maar aangezien er enkele voorhistorische plaatsnamen be waard zijn, mag verondersteld worden dat de oude bevolking niet compleet vermoord of verjaagd werd, anders zouden er heel zeker geen contacten geweest zijn, waardoor vóór-Frankische plaatsnamen in stand bleven. Nevele, Merendree, Leerne, Zeveren, en waarschijnlijk Poeke zijn zulke vóór-Frankische namen.

De oudste vermelding van Nevele dateert van het einde van de 9de eeuw; Niviala in een 10de-eeuwse kopie; later Nivela, einde 11de eeuw, 12de eeuw; Nivele a. 1120, Nevela a. 1183. De etymologie staat niet vast, maar de naam wordt wel buiten het Vlaamse gebied aangetroffen, in het Waals en het Pikardisch Nivelle(s), de stad Nijvel in Waals-Brabant, Nivelle onder Lixhe, arr. Luik; Nivelles in het département du Nord, arr. Valenciennes. Van alle voorstellen ter verklaring lijkt (mij althans) de afleiding uit Keltisch nevio-ialo "het nieuwland, het nieuw ontgonnen land" de voordeligste. Het "nieuw-

land" heeft een goede zin en komt vaak voor; fonetisch kan zowel de Vlaamse als de Noordfranse vorm hieruit voorkomen. Bovendien was het site van Nevele voor primitieve bewoning niet ongeschikt. Er was een zandige heuvelrug die permanent kon bewoond worden aangezien hij vrij bleef van de winterse overstromingen. Te Nevele zijn ook vele neolithische overblijfselen gevonden.

Merendree, a. 966 Merendra, en id. in de 11de en 13de eeuw; Merendre, in de 11de, 12de en 13de eeuw. Deze naam is totaal onverklaarbaar. Elders zijn er geen namen waarmee Merendree te vergelijken valt; de delen waaruit hij bestaat, indien het inderdaad een samengestelde en niet een enkelvoudige naam is, zijn niet herkenbaar. Wel zou Meren- een datief meervoud met locatieve waarde van het bekende Vlaamse mere "laaggelegen, nat stuk land" kunnen zijn, maar aangezien -dree onherkenbaar blijft kan ook deze hypothese niet weerhouden worden, zelfs al is het dorp gelegen in een laag gebied. Bij zulke gevallen blijft de noodoplossing steeds : de naam als voorhistorisch te beschouwen.

Leerne, in St.-Martens-Leerne en Maria-Leerne, volgens de kerken die er werden opgericht. Lederna, a. 1192; Lederne, a. 1198; Lederne sancti Martini, a. 1206. Is hetzelfde als Leernes, in Henegouwen, arr. Charleroi, waarvan de oude vormen identiek zijn : a. 866 (in 18de-eeuwse kopie) Lederne, id. a. 1069, en Lierneux, prov. Luik, arr. Verviers, 10de eeuw Ledernao, Lethernacho.

Aldaar vloeit het riviertje la Lienne uit Lederna. Het Oostvlaamse Leerne is dezelfde voorhistorische waternaam. Aan welke taal hij moet toegeschreven worden is een onbeantwoorde vraag. Bachte was oorspronkelijk een gehucht, in 1823 samengevoegd met St.-Maria-Leerne tot één gemeente, in de volksmond nog steeds Bachte tout court. Het is waarschijnlijk het bijwoord en voorzetsel bachten "naar achteren, achter", dus een uithoek van het oorspronkelijke Leerne.

Zeveren. Is een andere voorhistorische waternaam, ca. 1146 Severne, 1175 Sauerne. Ditmaal treffen we de naam aan in Britannië, in de naam van de rivier de Severn aldaar, en van verschillende kleinere waterlopen. Keltisch Salrina, van onbekende betekenis.

Poeke. Nog een andere waternaam, die van de Poekebeek, die in de buurt van Tielt ontspringt, door het gebied van Poeke loopt en te Nevele in de Kale uitmondde. Het dorp heeft de naam van de beek gekregen, en de beek zelf heeft ter onderscheiding de bepaling "beek" erbij gekregen. a. 1155 Poca, a. 1206 Poka. Er valt geen betekenis aan vast te knopen, noch zijn er elders gelijke of gelijkaardige namen aan te wijzen.

Zo komen we tot de eigenlijke Germaanse en verklaarbare namen. Er zijn nederzettings- en natuurnamen. Landegem, Meigem en Poesele zijn nederzettingsnamen, namen van plaatsen waar mensen zich gevestigd hebben. De -gem namen zijn zeer

talrijk, en vertegenwoordigen een type dat bestaat uit een in het grootste deel der gevallen Germaanse mansnaam, waaraan het suffix-ing is gevoegd, en het grondwoord heem. De man die in de -gem namen is genoemd is het hoofd van de clan, die zich ter plaatse heeft gevestigd, en er een landbouwexploitatie heeft gesticht, eventueel overgenomen van een verjaagde vóór-Frankische exploitant. Het suffix -ing duidt precies aan dat het om een hele familie en al de bedienden gaat; -ing betekent "behorende tot", cf. de Karolingen, de familie van Karel de Grote. Het grondwoord heem is hetzelfde als Eng. home en Dui. heim "(te)huis". In het Ndl. is dit woord later grotendeels verloren gegaan, in Groningen betekent het nog "erf"; in het Mnl. nog in samenstellingen: inheems zijn betekent "thuis zijn", behemen is een werkwoord dat lang, tot de 17de eeuw ongeveer, heeft bestaan met de betekenis "afsluiten", van een stuk land. Aldus is Landegem uit Xandingahem, a. 941 Landengehem, a. 1038 Landingehem, de hoeve en al wat erbij hoort van de Landingen, de familie en het dienstpersoneel van de Frank Lando, een naam die op zichzelf nog lang na de Frankische vestiging heeft bestaan, maar later vooral in samenstellingen is aangewend: de bekendste is Lambrecht uit Landbrecht.

In Meigem, a. 941 Meingem, 11de eeuw Meingehem is de mansnaam Mago, Meio zeldzamer, niet in de middeleeuwen alhier aangetroffen, wel in de Hoogduitse streken. De -ingahem-namen vertonen een oud type, waarvan de vorming vlak na de Frankische nederzetting en misschien een paar eeuwen daarna heeft geduurd; we vinden hetzelfde type met dezelfde frekwentie terug in Engeland: Buckingham, Birmingham, etc.

Een ander soort nederzettingsnamen, dat minder voorkomt en mogelijk jonger is, zijn de namen op -zele : Moortzele, Oosterzele, Gijzenzele, Vollezele, etc. Het grondwoord is hier Germ. *sali, waarbij het nog bestaande zaal uit *sala. Het is de naam van een type van Oudgermaans boerenhuis, waar alles, mensenverblijf, stallen en schuur onder één dak was verenigd, en dus één grote "zaal" uitmaakte. Poesele, a. 1156 Pocsela, was zulk een zaalhoeve, genoemd naar haar ligging aan de Poeke. In tegenstelling met Moortzele en de andere -zele namen is de ē in Poesele verdoft. Germ. *sali duidt het gebouw aan, heem integendeel eerder een geheel van gebouwen en land, en de afsluiting die het beschermde, vandaar behemen "voorzien van een afsluiting", en heem "erf", in het noorden van Nederland.

Hansbeke, Lotenhulle, Vinkt en Vosselare zijn natuurnamen.

Hansbeke, a. 1160. Ansbeke, is de banale naam Gansbeke. In de middeleeuwen, zoals nog te Brugge, werd de g (vaak ?, soms ?) als een h uitgesproken; deze h verdween later uit de uitspraak, Vlamingen zeggen ier voor hier, anden voor handen, enz. Vandaar ook : anzbeke, maar het middeleeuwse Hansbeke is de officiële spelling gebleven. Zo ook is de uitspraak van Godveerdegem, uit Godeverdingahēm, thans utfirdegem.

Lotenhulle is een aaneengeschoven syntagma, lo ten hulle, het grondwoord lo en zijn plaatsbepaling ten hulle. Lotenhulle heette in de middeleeuwen eenvoudig Lo, a. 1206. Een lo is een benaming voor een type van bos, naar men meent een open bos op droge zand-

grond; men vindt het in Lo in West-Vlaanderen, Lochristi, Lovendegem, Korbeek-Lo e.a. In Engeland komt het veelvuldig voor : Bradley, Langley, Ashley, enz. Een hul is een heuvel; het woord is uit de huidige woordenschat verdwenen, maar komt vaak voor in de Westvlaamse toponymie onder de vorm hil, hul; in het Engels is het natuurlijk hill. De hul van Lotenhulle is nu afgegraven.

Vinkt, a. 1175 Vinothe, Vinct, 12de eeuw Vinketh, 1223 Vinct. Van Middelnederlands vinke, uit een Noordfranse vorm van Latijn vinca (1) "maagdepalm" en het Latijnse kollektief suffix -ētum, dat over het Oudfrans heen in het Vlaams is ontleend, en aldaar thans de vorm -t heeft. Het suffix vormt meestal kollektieven van plantnamen, inzonderheid bomen en struiken; aldus de verschillende Elst, Hasselt, Hulst, Varent, Biest, enz. Vinke is alleen door de toponymie geattesteerd. In het Middelnederlands en het Westvlaams heeft het de vorm vinkoore. Het was volgens DE BO, Kruidwoordenboek, niet alleen een naam voor de maagdepalm, maar ook voor de liguster.

Vosselare, a. 1130 Furslare, a. 1088 Furselar, a. 1122 Vurslar. Is hetzelfde als Vorselaar, ca. 1200 Forslare, in de prov. Antwerpen, arr. Turnhout. Het eerste lid is furs "gaspeldoorn, stekelbrem". Deze plantnaam is in het Nederlands alleen door de toponymie geattesteerd, maar hij bestaat wel nog in het Engels : furze. Het tweede lid laar is een heel "probleem" waarover al veel is gezocht en geschreven om de "juiste" betekenis vast te stellen. In algemene zin is het een onbebouwd stuk grond, en kan aldus zowel een moeras, of een bos, een droog of een nat

bos, een heide of een woestenij zijn. Het komt veel voor in de Nederlanden en in westelijk Duitsland. Laarne is er een dattief meervoud van, verder Berlare, Roeselare, Bottelare, Knesselare, Berkelaar, e.a. Het bepalend lid van Berlare is onzeker, maar in de andere is het roos of roes "riet", de bottel of kornoelje, de klis en de berk, alle wilde gewassen, zoals ook in Vorse- of Vosselare, die op onontgonnen, eventueel verlaten gronden wijzen. Hiermee is niet gezegd dat de bepaling van laar steeds de naam is van een wild gewas; er zijn er ook genoemd naar dieren, of naar een gesteldheid van de bodem, zoals in Zaffelare, van zavel, waarin ook al niet veel groeit. KILIAEN 1599 geeft laer als gewoon naamwoord "locus incultus", en in een dorpskeure van Deurne a. 1577 heeft het de betekenis van "onbebouwde grond waarop het vee mag grazen".

(1) Waarnaast pervinca, waaruit Frans pervenche.

C. TAVERNIER.

+

+

+

Over de aanwinsten voor Streekarchief en -bibliotheek, alsook over de vooruitgang van onze projekten wordt een uitvoerig bericht opgenomen in de eerste aflevering van volgend jaar, die in februari 1971 verschijnt.

+

+

+

EEN MEETJESLANDS DIALEKTWOORDENBOEK ?

Circa 1850 is men in alle landen van West-Europa de volkstaal intensief gaan bestuderen. Ongetwijfeld kan dit verschijnsel (gedeeltelijk) verklaard worden als een uitvloeisel van de Romantiek : eerbied voor het eigene, verheerlijking van vaderland en volk, verlangen naar de natuur en elke vorm van natuurlijke uiting kenmerkten ten zeerste het geestesleven omstreeks het midden van de vorige eeuw. De vrij plotse opbloei van de dialectstudie had echter ook een direct-taalkundige oorzaak : enkele decennia vroeger immers waren de filologen overal de literatuur in de oude volkstaal (bij ons het Middelnederlands) gaan bestuderen en men was daarbij tot het inzicht gekomen dat heel wat eigenaardigheden in die oude volkstaal nog voortleefden in de 19de-eeuwse dialecten en enkel via de kennis van die dialecten verklaard konden worden.

In Vlaanderen hadden vele aspecten van de Romantiek een concrete vorm gekregen in de Vlaamse Beweging. Ook het onderzoek van de Vlaamse volkstaal kwam juist in die kringen op gang en de eerste "dialektologen" staken hun hoofdbedoelingen niet onder stoelen of banken: zij beweerden dat de algemene schrijftaal slechts een houderig afkooksel was van de vele "pittige" en "natuurlijk gegroeide" dialecten, en dat het Vlaams als middel om zijn gedachten en gevoelens uit te drukken zeker even veel waard kon zijn als b.v. het Frans en andere vreemde talen..... als men er maar in slaagde de "starre" algemene taal te verrijken met vele "kleurrijke" uitdrukkingen en

'sappige' woorden uit de volkstaal! Een eerste vereiste hiervoor was echter een grondige studie en een volledige inventarisatie van de woordenschat van die dialecten. Overal in Vlaanderen werden met dat doel verenigingen opgericht, o. e. "Volk en Taal" in Zuid-Oost-Vlaanderen, "Ons Volksleven" voor Brabant en Antwerpen en "'t Daghet in 't Oosten" voor Limburg. Ook individuele inspanningen werden geleverd om allerlei dialectwoorden te "zanten".

Al deze activiteiten zouden leiden tot de publikatie van een reeks lijvige dialectwoordenboeken of idiotikons, die thans bijna heel Vlaams-België bestrijken. Het eerste vond zijn oorsprong in een initiatief van het Leuvense genootschap "Met Tijd en Vlijt" : in 1859 nodigde het alle taalliefhebbers in Vlaams-België uit lijsten van gewestelijke woorden en uitdrukkingen "welke in de bestaande woordenboeken niet opgenomen zijn" aan te leggen en naar de redactie te zenden. Met die lijsten zou een Algemeen Vlaams Idioticon samengesteld worden. De inzendingen waren vrij talrijk; uit onze streek wordt echter alleen een bijdrage van kunstschilder Albien VAN DEN ABEELE (St.-Martens-Latem, vader van de huidige burgemeester) vermeld. Van 1865 tot 1870 verscheen het aangekondigde werk in afleveringen. De eindredactie was in handen van L.W. SCHUERMANS, pastoor te Wilsele bij Leuven, die in het Woord Vooraf de historiek van "den vervaardijken doch zoo echt vaderlandschen arbeid" uiteenzette.

Rekening houdend met de tijd waarin en de middelen waarmee het tot stand kwam, moeten wij het Algemeen

Vlaams Idioticon als een verdienstelijk werk beschouwen. Toch bleek al kort na de publikatie ervan dat sommige gewesten er nauwelijks of zelfs helemaal niet aan bod waren gekomen, gewoon omdat men er geen korrespondenten gevonden had.

Dat euvel werd in de volgende decennia grotendeels verholpen door de publikatie van regionale idiotikons. In 1873 verscheen het monumentale Westvlaamsch Idioticon van L.L. DE BO, op dat ogenblik pastoor te Elverdinge. In 1886 volgde het Hagelandsch Idioticon van J.F. TUERLINCKX, in 1890 het Haspengouwsch Idioticon van A. RUTTEN, in 1900 het Waasch Idioticon van A. JOOS, van 1899 tot 1938 het Antwerpsch Idioticon van P.J. CORNELISSEN en J.B. VERVLIET, van 1908 tot 1923 het Zuid-Oostvlaandersch Idioticon van I. TEIRLINCK, in 1936 Leuvensch Taaleigen van L. GOEMANS, in 1950 het Gents Woordenboek van L. LIEVEVROUW-COOPMAN, in 1951 het Dictionnaire du dialecte bruxellois van L. QUIEVREUX en tenslotte van 1956 tot 1958 De taal in en om het landbouwbedrijf in het Noordwesten van de Kempen van J. GOOSSENAERTS. Uit deze opsomming kunnen onmiddellijk de gebieden afgeleid worden waarvoor nog geen dialectwoordenboek werd samengesteld : Frans-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen behalve het Waasland, Gent en het zuiden van de provincie, een groot deel van Brabant en de noordelijke helft van Limburg.

Tot voor kort dacht ik dat ook het Land van Nevele en het Meetjesland in dat opzicht nog onontgonnen terrein waren. Onlangs echter ontdekte ik in Het Belfort (1) van 1892, op blz. 368-373, een korte bijdrage van J. VAN LANTSCHOOT (2) en P. SCHELSTRAETE (3) waarin zij bondig de

historiek schetsen van hun poging om ook een Meetjeslandsch Idioticon samen te stellen. Hierin wordt vermeld hoe zij in 1890 tevergeefs een Meetjeslandse "zantersbond" trachtten te stichten, dat ze dan maar met z'n tweeën aan het werk zijn gegaan en dat ze in het najaar van 1892 al een tienduizendtal woorden "boekvast" hebben. Verder vergelijken ze hun resultaten met de reeds bestaande idiotikons en kondigen aan dat hun woordenboek, als het ooit verschijnt, op dezelfde leest geschoeid zal zijn als het Waas idiotikon van A. JOOS. Tot slot laten zij de lezer even proeven van het gerecht dat zij eerlang hopen op te dienen. Door allerlei omstandigheden die me voorlopig nog onbekend zijn is dat gerecht echter jammer genoeg nooit opgediend. Ook het handschrift is spoorloos.

Voorlopig kunnen wij enkel de bijdrage reproduceren die J. VAN LANTSCHOOT en P. SCHELSTRAETE in 1892 in Het Belfort hebben laten verschijnen. Zij geeft wel goed de sfeer weer waarin het dialektonderzoek aanvankelijk "wortel schoot"; vooral de motieven die de eerste Vlaamse "dialektologen" tot het samenstellen van idiotikons gedreven hebben, komen er goed tot uiting (zie vooral blz. 369).

Wij hopen dat de publikatie van deze bijdrage tenminste enkele belangstellenden er toe zal aanzetten om samen met ons verdere gegevens over de beide auteurs op te zoeken en zo eventueel het verdwenen handschrift op het spoor te komen.

EEN MEETJESLANDSCH IDIOTICON.

WESTWEERTS 't *Meetjesland* ligt West-Vlaanderen, gansch doorploegd in zake van volkstale; 't Oosten, 't land van Waas, looft met gansch Vlaamsch-Belgie den onvermoeibaren werker, Am. Joos; Zuidweerts Vlaanderen in, is de zantersbond dapper aan 't wêrk en levert ons 't knappe « Volk en Taal ».

Ook Brabant en Antwerpen hebben « Ons Volksleven » en Limburg prijkt met zija « 't Daghet in 't Oosten ».

Zullen wij, Meetjeslanders, eeuwig en ervig aan den steert hangen blijven?

Zoo schreven wij in 't jaar 90.

Dan trachtten wij 'nen zantersbond te stichten, die de stof voor een Meetjeslandsch Idioticon samenbrengen zou. Onze eerste oproep gong 't Meetjesland in op 8 Oogst van 't zelfde jaar.

Vóor'en met ons waren eenige taalvrienden aan 't zanten en leverden al menige zante. Op de eerste vergadering waren wij getienen. Geestdrift zonder einde noch grond! Ja, 't zou, 't moest gaan! Hoe deerlijk waren we mis! Den tweeden keer kwam vijf man op en den derden keer stonden we quasi alleen. Veel uitgenoodigden waren belet, andere waren verlegen dat óns lang en lastig werk op niets goeds uitkomen zou..... Elk wist 't zijne.

We bleven getweeen. Onze vergaderingen hadden niets teweeggebracht, onze tijd was vervlogen en ons werk stond stil.

Die eerste misvallen en ontmoedigden ons niet en wij besloten, ten beste mogelijk het werk voort te zetten.

Onder een geschrijf en een gewrijf over standregelen waren wij 't jaar 91 ingesukkeld; we en hadden waarlijk nog niet veel zanten ingeooogst, maar na ons besluit van alleen voort te doen, wrochten wij dapper : wij onderzochten verschillige Idioticons, wij teekenden vliegende woorden op.... nu hebben we er in 't geheel een tienduizend boekvast staan.

Zeker komen veel van onze zanten overeen met die van andere idioticons, maar wij zijn er blijde om en besluiten er uit :

Dat de streektalen of dialecten van Vlaamsch-Belgie meer gemeens met malkaar hebben dan velen het vermoeden;

Dat de schrijftale ongelijk heeft woorden af te keuren, die van omtrent drij millioen menschen gesproken worden;

Dat wij niet te hard werken kunnen om deze deugdelijke, maar verachte woorden burgerrecht te doen verkrijgen.

Met Tuerlinckx en Rutten hebben wij rond de twee duizend woorden gemeen, 't zij met gelijke, 't zij met afwijkende beteekenis. De Bo levert ons veel meer woorden nog, 't gene niet te verwonderen is, als men de ligging van 't Meetjesland ten opzichte van west-Vlaanderen inziet. Met ongeduld wachten wij naar het werk van den eerweerden heer Am. Jocs.

't *Meetjeslandsch Idioticon*, zoo de Heer het eens leven laat, zal gansch op den leest van 't Waasch geschoeid zijn. Eene studie over uitspraak en klankverwisselingen zal de woordenlijst voorafgaan. Wij ook zullen onze woorden met die van de andere Vlaamsche gouwen vergelijken. Verders zullen wij veel streek- en plaatsnamen opnemen. Met bijzondere aandacht zantten wij tot nu toe in de kinderwereld. Wat al schoons is in die eenvoudige tale te vinden

Wij zullen ons beste doen om de kinderspelen zoo nauwkeurig mogelijk te beschrijven, en hierin onze be kroonde bijdrage, tot den prijskamp van den eerweerden heer Am. Joos, volgen.

Wij knippen uit onze zanten eenige woorden, en geven uitleg voor zooveel het ons nu mogelijk is. Misschien zal verder onderzoek dien komen wijzigen.

Achterberd, o. — Berd dat van achter den wagenkas sluit.

Figl. *Iemand op het achterberd schuiven* = versteken, verdrücken, benaderligen. Mijn jongen en mocht daar niet blijven wonen; hij werd te veel op het achterberd geschoven.

Baf, m. — Vuistslag. De kinders verbieden baffen op den rugge te geven.

Baffe, vr. — Ziet BAF. De Bo.

Baffen, werkw. overg. bafte, heb gebaft. = Vuistslagen geven. Komt hier, ik baf u.

Baffer, m. — Die bafte. Speelt met hem niet, 't is een baffer. Ook *bajerigge*.

Caneghemsch, hoedw. — Gebruikt in de uitdrukkingen: *'t zal weeron Caneghemsche noene, Caneghemsche avond zijn* = 't gene bediedt dat de personen die men verwacht, in de herberg zitten en ver op den noen of laat in den avond thuishkomen zullen.

Drijer (uitspr. *draajer*), m. meerv. drijers. = Soort van savooi waar men driemaal 's jaars kroppen uit snijden kan.

Drank, m. — Korte drank = sterke drank.

Drinklust. 'k En ben vandage op mijnen drank niet = 'k en heb geenen lust om te drinken.

Drinkbaar. Dat bier moet nog veertien dagen liggen om op zijnen drank te zijn.

Bij drankte zijn = bedronken zijn, être ivre. Die vent is alle dagen bij drankte. De Bo.

Eiswelten, werkw. onoverg. eiswelte, heb geëiswelt. = Kwijnen. Vader eiswelt sedert lang. De Bo.

Zich slecht gedragen. De zoon van Wanne eiswelt, 't is de nagel van zijn moeders doodkiste. Eiswelten drukt hier een gevoel van medelijden uit, én voor die zich slecht gedraagt, én voor die er door te lijden heeft.

Kiliaen geeft *Swelten* en vertaalt: *deficere, languescere, fatiscere*. Wij hebben nog, lijk De Bo, *Eiswelten*. Ziet nog *Eisweiselen*.

Eiswelter, m. — Die kwijnt; die zich slecht gedraagt.

Eiswelterigge, vr. — Ziet EISWELTER.

Feele, vr. = Kat die geerne gestreeld wordt. Feelen en vangen geene muizen. W. Id. op *Fok*.

Feelen, werkw. overg. feelde, heb gefeeld. = Vleien, streelen. De kat feelt de melk om melk te krijgen.

Gehoopt en geduwen, gepaarde woorden. = Ondereen en verfrompelt. Kleederen *gehoopt en geduven* in den koffer steken.

Heisterdescheister; *hekkerdeschebber*, bijw. = In wacorde, fr. pélo-mêle. Al de meubels stonden Heisterdescheister op den vloer. Ook *eisterdescheister* en *ekkerdeschebber*. De Bo.

't Meetjesland heeft nog in denzelfden zin : *Heudeleut, hoop over hoop* (uitspr. *hoop over tsoop*), *hoop over hul*.

Inte, vr. — Oorveeg. Iemand eene inte geven.

Inten, overg. werkw. intie, heb gefat. = Oorvegen geven. Komt hier niet of ik inte u.

Jei, m. = Aai, ei, = streel met de hand of met de kaak. In 't Meetjesland hooren wij de drij vormen. De Bo en W. Id. geven *aai* en *ei*.

Jeien, werkw. overg. jeide, heb gejeid. = Streelen.

jeien en streelen, gepaarde woorden.

Jeiken, verklw. van *jei*.

Kerte, v. = Moelijkheid. Weten hoe dezen knoop openkrijgen, dat is de kerte.

Ducas vrouwenensch. Met zoo eene kerte huishouden en is geen spelen gaan.

Akt. Hij gaf mij 'nen schup onder mijne kerte.

Kerf, insnede, keen. Snijdt eene kerte in dien stok. In den winter liggen mijne handen vol kerten.

Kertelen, werkw. onoverg. — kertelde, gekerteld. = Opeuvallen, vol keuen komen. Alle winters kertelen mijne handen.

Lamijne, vr. = Man of vrouw die op 'nen klageden toon spreekt, die klaagt zonder redens.

Lamijnachtig = lijk eene lamijne. Lamijnachtig klappen.

Lamijnen, werkw. overg. lamijnde, heb gelamijnd. = Zonder redens klagen. Als dat wijf komt, moet ze eene heele litanie staan lamijnen.

De Bo geeft *lameine, lamijnachtig, lameinen*.

Moederduts alleen, bijw. = gansch alleen. Moederduts alleen thuiswachten. Ziet ook : Moedertsiep, moederziel.

Nieuwmarist, m. — Die nieuwsgierig is. De barbiers zijn meest altijd nieuwmaristen.

Nieuwmaristig, hoedw. = Nieuwsgierig. Er zijn veel nieuwmaristische jongens en meiskens.

Nieuwmaristen, werkw. onoverg. — Nieuwmariste, heb genieuwmarist. = Naar ni. uws vragen, uthooren. Hij zal nieuwmaristen totdat hij alles wete.

Ommerst, bijw. = immers. Ik heb u ommerst gezeid dat hij naar Amerika gaat. Ook *ommers* lijk bij De Bo.*

Preeuwen, werkw. overg. — preeuwde, heb gepreeuwd. = Stelen, dievelings wegpakken. Iemands geld preeuwen. Kiliaen : suffurari, surripere, sublegere. Bo.

Preeuwer, m. = Dief. Betrouwt hem niet, 't is een *preeuwer*.

Rechtdraad, m. — Ziet **KLEERMAKER**.

Spinse, vr. — In Zuid-Vl. *bagetten, roedjes*; West-Vl. *Buffers*.

Iemand door de bagetten, de roedjes, de buffers, de Spurte doen loopen; fr. faire passer qu. par les Fourches Caudines.

Bij sommige spelen (foppe rollen; Brugsche, Brugsche poorte) moeten de verliezers door de spinse, dat is: de winners staan in twee rijen, met het aangezicht naar elkaar en maar 'nen voet of twee van en. De verliezers moeten daartusschen loopen. Gedurende dit doorloopen regent het baffen en doelen op hunnen rugge. Een breeden rug hebben, is in dit geval niet voordeelig.

Ziet **SPURTE**.

Stalkeers, vr. = dwaallicht, Kiliaen: *dwaallicht, feu follet*.

Velen krijgen koud, hinnenvlesch, als ze bij nachte of bij ontijde, verre in 't land, van de huizen afgezonderd of aan eene afgelegene boerenschuur een lichtje zien fonkelen en overendeweer waggelen; immers, ze peizen seffens op stalkeersen en daar hoorden ze wondere en eenlijke dingen af vertellen.

Eene stalkeerse, zegt 't vertelselken, is eene keerse die midden in 't geraamte van 'nen dooden mensch aan 't branden is. De ongelukkige moet op de wereld komen dolen om eene schuld uit te boeten; meest ziet men zulke menschen versteken in gavers en waterplaatsen, rond mestingen en poelen: in 't vuilste en 't slechtste dat er bestaat.

Iemand die naar eene stalkeerse toegaat die zal er nooit bijgeraken: ze verdwijnt; maar die ze bij hem hebben wilt, wijze er naar, ze zal 'op zijnen vinger komen zitten en hem radbraken.

Die enige nachten te reke: alzo een lichtje afgelet heeft, weet daarofomtrant de plaatse waar het zweeft. Hewel! als hij herte genoeg heeft, dat hij daar liggen ga, drij nachten achtereen, de stalkeerse zal tot drij keeren toe op zijnen schouder komen kloppen. Wee hem zoo hij spreken durft: seffens zou de grond onder hem openscheuren en hij zelf zou, evenals de stalkeerse, inwoner van de eeuwigheid worden. Den derden nacht tikt ze nog eens en, zoo ze tale noch tecken en krijgt spreekt zij zelve. Ze toegt heuren bezoeker 'nen schat, dien zij diep in de eerde verborgen heeft en biedt hem dien aan. Nog eens: wee hem! Dat hij den schat niet meenee! Gansch zijn leven zou hij ongelukkig zijn, daar zouden hem rampen overkomen, hij zou ziek te bedde neervallen, gansch zijne familie zou vernutelen en hij zelf ellendig wegwijnen om naar de eeuwigheid te vertrekken. De Bo: *doodkeers*.

(*'t Getrouwe Maldeghem.*)

Termentijn, m. = Terpentijn. Frank. etym. Wb.: Met opvallende P evenals nhd. *terpentin* eng. *turpentine*; ten grondslage lig mlat. rom. *terbentina* (*termentina*) eigl. adj. van den gr. lat. boomnaam *terebinthus*.

Ook bij De Bo.

Uitpakken, werkw. overgl. pakte uit, heb uitgepakt = uitnemen. Tichels uit den vloer pakken. De Bo.

Zijne beste kleeeren aanhebben; être endimanché. Met de kernis pakt iedereen uit.

Vrijen; bepaaldelijk met zijne beminde langs de straten loopen. Ik heb Jan daar gezien, hij pakte uit.

Vreeuw, m. = Span van de hand, pak. De werkmenschen hebben groote vreeuwen.

Vreeuwen, werkw. overgl. vreeuwde, heb gevreeuwd = vadersien, vamen. De kinders vreeuwen den afstand van den eenen marbel tot den anderen.

Welligheid, vr. = tevredenheid, genoegen, geluk. Lachen van welligheid; schreeuwen, weenen van welligheid; dat was daar eene welligheid.

Ook in Zuid-Vl. en bij De Bo.

Zweep, m. = Gezweep, zweeping, zweepslag. Er liep één jongen achter 't gerij, en de koetsier gaf hem 'nen zweep dat de lensels in zijn lijf stonden.

Iemand 'nen zweep zetten = plakken; te borge koopen; benadeeligen. Als Jan mij nog 'uen zweep zet, smijt ik hem uit mijnen winkel. 'k Had veldwachter geweest, maar de burgemeester heeft mij 'nen zweep gezet.

J. VAN LANTSCHOOT.

P. SCHELSTRAETE.

Bellein, den 15 September 1892.

Tot slot druk ik graag de wens uit dat binnen afzienbare tijd een aanvang wordt gemaakt met de systematische studie van de woordenschat van de dialecten in het Land van Nevele en het Meetjesland. Het is een dringende taak, waarop de heemkundige kring "Het Land van Nevele" - eventueel samen met "Appeltjes van het Meetjesland" - m.i. wel degelijk berekend is.

Luk SAVER.

- (1) Tijdschrift voor Nederlandse taal- en letterkunde. Uitgegeven te Gent bij A. Siffer van 1886 tot 1899. In 1900 gefusioneerd met "Dietsche Warande" tot "Dietse Warande en Belfort".
- (2) Julius VAN LANTSCHOOT, zoon van Eduardus en van Eugenia STANDAERT. Geboren te Bellem op 14 januari 1871. Behaalde het onderwijzersdiploma, gaf een paar jaar les te Ursel en vertrok op 28 april 1892 naar Dendermonde, waar hij een drukkerij oprichtte. Plots overleden te Schoonaarde in januari 1940.
- (3) Petrus Francies SCHELSTRAETE. Geboren te Bellem op 18 september 1845. In de bevolkingsregisters van Bellem van 1890 wordt hij als "meesterlandbouwer" vermeld. Op 19 april 1893 week hij met zijn familie naar Wachtebeke uit.

+

+

+

HET LAND VAN NEVELE
IN DE VLAAMSE TIJDSCHRIFTEN

EEN RETROSPEKTIEVE BIBLIOGRAFIE II

Na "Appeltjes van het Meetjesland" en "Vlaamse Stam" komen ditmaal de Bijdragen tot de Geschiedenis der Stad Deinze en van het Land aan Leie en Schelde aan de beurt. Dit is het jaarboek van de Kunst- en Oudheidkundige Kring van Deinze. Hiervan verschenen van 1934 tot 1969 36 delen. Abonnementen zijn te bekomen door storting van 150 fr. op P.R. 434500 van de Kunst- en Oudheidkundige Kring van Deinze, waardoor u meteen lid wordt van die vereniging.

Jrg. IV (1937)

A. CASSIMAN, Geschiedenis der O.L.V.-Parochie te Deinze, blz. 11-137.

Hierin ook heel wat gegevens over Bachte-Maria-Leerne en Zeveren.

Jrg. V (1938)

A. CASSIMAN, Groote Leenen te Deinze, blz. 9-32.

Beschrijft o.a. het Land van Nevele aan de grens met Deinze.

Jrg. VI (1939)

A. CASSIMAN, Onze Streek, blz. 7-19.
Toeristische verkenning van de streek, o.a. B.-M.-L., Lotenhulle, Meigem, Nevele, Poeke, Poesele, Vinkt, Vos-selare en Zeveren.